

חטא המפקד של דוד

הרב ד"ר תמיר גרנות (שיעור מס' 67)

שמואל ב כד	דברי הימים א כא
1. ויסף אף יקוק לחרות בישראל ויסת את דוד בהם לאמר לך מנה את ישראל ואת יהודה: 2. ויאמר יואב אל המלך ויסף יקוק אלהיך אל העם כהם וכהם מאה פעמים ועיני אדני המלך ראות ואדני המלך למה חפץ בדבר הזה: 3. ויך לב דוד אתו אחרי כן ספר את העם ויאמר דוד אל יקוק חטאתי מאד 4. ויבא גד אל דוד ויגד לו ויאמר לו התבוא לך שבע שנים רעב בארץ אם שלשה חדשים נסך לפני צריך והוא רדףך ואם היות שלשת ימים דבר בארץך 5. ויאמר דוד אל יקוק בראתו את המלאך המכה בעם 6. ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם ליקוק מזבח 7. ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו אקנה מאותך במחיר ולא אעלה ליקוק אלהי עלות חנם ויקו דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים: 8. ויבן שם דוד מזבח ליקוק ויעל עלות ושלמים 9. ויעתר יקוק לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל:	1. ויעמד שטן על ישראל ויסת את דוד למנות את ישראל: 2. ויאמר יואב יוסף יקוק על עמו כהם מאה פעמים הלא אדני המלך כלם לאדני לעבדים למה יבקש זאת אדני למה יהיה לאשמה לישראל: ולוי ובנימן לא פקד בתוכם כי נתעב דבר המלך את יואב: 3. וירע בעיני האלהים על הדבר הזה ויך את ישראל: ויאמר דוד אל האלהים חטאתי מאד 4. אם שלוש שנים רעב ואם שלשה חדשים נספה מפני צריך וחרב אויבך למשגת ואם שלשת ימים חרב יקוק ודבר בארץ ומלאך יקוק משחית בכל גבול ישראל 5. וישא דוד את עיניו וירא את מלאך יקוק עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם ויפל דוד והזקנים מכסים בשקים על פניהם: 6. (יח) ומלאך יקוק אמר אל גד לאמר לדוד כי יעלה דוד להקים מזבח ליקוק 7. (כד) ויאמר המלך דוד לארנן לא כי קנה אקנה בכסף מלא כי לא אשא אשר לך ליקוק והעלות עולה חנם: (כה) ויבן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות: 8. ויבן שם דוד מזבח ליקוק ויעל עלות ושלמים ויקרא אל יקוק ויענהו באש מן השמים על מזבח העלה: 9. ויאמר יקוק למלאך וישב חרבם אל נדניה: בעת ההיא בראות דוד כי ענהו יקוק בגרן ארנן היבוי ויזבח שם: ומשכן יקוק אשר עשה משה במדבר ומזבח העולה בעת ההיא בבמה בגבעון: (ל) ולא יכל דוד ללכת לפניו לדרש אלהים כי נבעת מפני חרב מלאך יקוק: (א) ויאמר דוד זה הוא בית יקוק האלהים וזה מזבח לעלה לישראל

א. חטא המניין מהו?

רמב"ן שמות פרק ל פסוק יב

(יב) צוה הקדוש ברוך הוא את משה כאשר תשא ראש בני ישראל במנין יתנו כפר נפש מחצית השקל, ואמר לו (בפסוק טז) ולקחת את כסף הכפורים הנזכר, ונתת אותו על עבודת אהל מועד, ומזה ילמוד משה שימנה אותם עתה, ...ומפני שלא נתפרש כאן אם היא מצות דורות, או לשעה למשה במדבר, טעה דוד ומנה אותם בלא שקלים, והיה הנגף בהם, והתודה עליו, ויאמר דוד אל ה' חטאתי מאד אשר עשיתי:

רלב"ג שמואל ב פרק כד

והנה החטא היה בזה המספר לפי מה שאחשוב כי זה יורה על שדוד היה שם בשר זרועו בבטחו על רוב העם ולא היה ראוי שיבטח כי אם בשם יתברך לבדו ועוד כי התורה צוה שבפקוד אותם יתנו איש כפר נפשו למנות מה שיתנו לו ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם כמו שבארנו בפרשת כי תשא:

במדבר רבה (וילנא) פרשת במדבר פרשה ב סימן יז

ר' מנחמה בשם רבי ביבי רבי חייא רבה בשם ראב"י נמשלו ישראל כחול מה החול הזה אתה עושה בו גומא מבערב ובשחרית אתה מוצא אותה שנתמלאה כך כל האלפים שחסרו ישראל בימי דוד אימתי נתמלאו בימי שלמה שנאמר (מלכים א ד) יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב, ר"א בשם רבי יוסי בן זמרא כל זמן שנמנו ישראל לצורך לא חסרו שלא לצורך חסרו ואי זה זמן נמנו לצורך בימי משה בדגלים ובחילוק הארץ, ושלא לצורך בימי דוד.

ב. הסתירה לגבי מחיר קניית הגורן

תלמוד בבלי מסכת זבחים דף קטז עמוד ב

דתניא, ר' אלעזר בן שמוע אומר: מה מזבח שלא ישתמש בו הדיוט, אף עצים שלא ישתמש בהן הדיוט. והא מודה ר"א בן שמוע בבמה! דתניא, כתוב אחד אומר: ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות וגו', וכתוב: ויקח דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים, הא כיצד? גובה מכל שבט ושבת חמשים שהן ששת מאות; רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי: בקר [ועצים] ומקום מזבח בנ', וכל הבית כולו בשש מאות; ר"א בן שמוע אומר: בקר ועצים ומקום מזבח בנ', וכל הבית כולו בשש מאות, דכתיב: ויאמר ארונה אל דוד יקח ועל אדוני המלך [הטוב בעיניו] ראה הבקר לעולה והמוריגים [וכלי הבקר] לעצים

ג. ירידת האש והבחירה

ויקרא ט כד; דברי הימים ב ז א.

רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב

הלכה א: המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם, שנאמר זה מזבח לעולה לישראל, ובמקדש נעקד יצחק אבינו שנאמר ולך לך אל ארץ המוריה ונאמר בדברי הימים ויחל שלמה לבנות את בית יי' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדוד אביו אשר הכין במקום דויד בגרן ארנן היבוס.

הלכה ב: ומסורת ביד הכל שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד עליו יצחק, והוא המקום שבנה בו נח כשיצא מן התיבה, והוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון קרבן כשנברא ומשם נברא, אמרו חכמים אדם ממקום כפרתו נברא.

דברי הימים ב, ג, א.